

5 Ιανουαρίου 2015

Ο Ουρανοφάντωρ Μέγας Βασίλειος Ο Φωστήρ της Καισαρείας

/ [Πεμπτουσία](#)· [Ορθοδοξία](#)-[Πολιτισμός](#)-[Επιστήμες](#)

Υπό (†) Βασιλείου Λ. Δεντάκη, Καθηγητού της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο μέγας και οικουμενικός διδάσκαλος εγεννήθη πλησίον της Νεοκαισαρείας του Πόντου περί το 330 μ.Χ. Ο πατήρ του, Βασίλειος επίσης καλούμενος, η μήτηρ του Εμμέλεια και η μάμμη του Μακρίνα, επεμελήθησαν της ανατροφής αυτού. Εσπούδασεν εις τας σχολάς Καισαρείας, Βυζαντίου και Αθηνών ρητορικήν, γραμματικήν, φιλοσοφίαν, φυσικήν, γεωμετρίαν, ιατρικήν και θεολογίαν. Εγκατασταθείς εν συνεχεία εις την Καισάρειαν, έδρασεν επ' ολίγον ως καθηγητής της ρητορικής, ησπάσθη εις ώριμον ηλικίαν τον μοναχικόν βίον, ανέλαβε δε μετά ταύτα ταξίδιον εις Συρίαν, Παλαιστίνην, Μεσοποταμίαν και Αίγυπτον προς γνωριμίαν των περιφημοτέρων ασκητών της εποχής του και του τρόπου της ζωής αυτών. Επανελθών διένειμε την περιουσίαν του όλην εις τους πτωχούς, εμόνασεν

εις τον Πόντον και επεδόθη μέγਾਲως εις την ανάπτυξιν του μοναχικού βίου. Μετά φόβου ατενίζων την ιερωσύνην χειροτονήθη μόλις το 362 εις διάκονον, είτα δε εις πρεσβύτερον.

Κατά το έτος 370 εξελέγη επίσκοπος Καισαρείας, αναδείξας εαυτόν εις υπόδειγμα και πρότυπον επισκόπου, πλήρους πίστεως και ευσεβείας, αληθούς πατρός και γνησίου ποιμένος, ανυστάκτως ενδιαφερομένου διά τον πιστόν λαόν του Θεού, αγωνιστού ιεράρχου και προασπιστού των δικαίων της Εκκλησίας και φύλακος αγρύπνου έναντι των αιρετικών. Η εν γένει υπέρ του ποιμνίου διαρκής προσπάθεια ωδήγησεν αυτόν προώρως εις την μετάστασιν προς την αιώνιον ζωήν, πριν ή συμπληρώση το 50ον έτος της ηλικίας του (379). Πλήθος, πρωτοφανές εις όγκον και αριθμόν πιστών, εξεδήλωσε την προς αυτόν αγάπην του κατά την κήδευσιν του. Συνδυάσας ως άριστα, τον ασκητικόν-μοναχικόν και τον κοινωνικόν βίον, τους οποίους καλλιεργεί περιοδικώς μεν, αλλά κατά μεγάλα εκάτερον διαστήματα, μορφώνει οριστικώς τον χαρακτήρα του, αναπτύσσει τεραστίαν εις έκτασιν κοινωνικήν δράσιν και αναδεικνύεται εις εξάίρετον και μοναδικόν συγγραφέα, του οποίου τα έργα, μεστά πίστεως και ορθοδόξου θεολογίας, φιλοσοφικής σκέψεως και ακριβείας, τοποθετούν αυτόν, κατ' έκτασιν και ποιότητα και ποικιλίαν θεμάτων, εις την πρώτην γραμμήν των εκκλησιαστικών συγγραφέων όλων των εποχών.

Εκ της λίαν περιληπτικώς αναφερθείσης ανωτέρω δράσεως αναφέρομεν ελάχιστά τινα χαρακτηριστικά σημεία, κατ' επιλογήν, επί τη ευκαιρία της αγίας μνήμης του.

* * *

Δια τον Μέγαν Βασίλειον οι ποιμένες γενικώς και οι επίσκοποι ιδιαιτέρως είναι «πατέρες και τροφοί ιδίων τέκνων, εν πολλή διαθέσει της εαυτών αγάπης ευδοκούντες μεταδούναι ου μόνον το ευαγγέλιον, αλλά την εαυτών ψυχήν». Είναι, ούτως ειπείν, μία «δευτέρα κατηγορία πατέρων» των Χριστιανών, ως γράφει εις μίαν παραμυθητικήν επιστολήν του.

Ο Μέγας Βασίλειος είναι ο θεωρητικός κήρυξ και πρακτικός εφαρμοστής της προς τον πλησίον αγάπης, ο αναδείξας κατ' εξοχήν τον κοινωνικόν αυτής χαρακτήρα, υπό την αληθή αυτού όψιν. Διατυπώνει τούτο συνοπτικώς ο ίδιος διά της φράσεως «χρήζειν αλλήλων και αγαπάν αλλήλους». Απευθύνει την αγάπην του κατ' ισομοιρίαν προς πάντας και ζητεί να επουλώση τας κοινωνικάς πληγάς, θεωρών τας αλλοτρίας συμφοράς ως ιδικάς του. Κατά την παγίαν πράξιν του, η άσκησις

του έργου της διακονίας της κοινωνίας δεν είναι η ελεημοσύνη των φιλανθρώπων κυρίων και κυριών, ουδέ η επαναστατική διεκδίκησης ανυπάρχτων δικαιωμάτων. Αύτη είναι έκφρασις εσωτερικής τινος ταυτίσεως προς τον στερούμενον και πάσχοντα αδελφόν, εις το πρόσωπον του οποίου βλέπει τον Κύριόν του. Ολόκληρον πόλιν, την βραδύτερον αποκληθείσαν Βασιλειάδα, απετέλεσαν τα πολυειδή φιλανθρωπικά καταστήματα, τα οποία ίδρυσε προς περίθαλψιν και ανακούφισιν της ανθρωπίνης δυστυχίας. Πτωχοκομείον, νοσοκομείον, ορφανοτροφείον, ξενών διά τους ταξιδεύοντας, λεπροκομείον κεχωρισμένως, διδακτήριον ιδιαίτερον διά τα μικρά και ορφανά, ειδικά εργαστήρια προς εκμάθησιν τεχνών και επαγγελμάτων. Υπήρχον επί πλέον ιδιαίτερα οικήματα διά τους ιατρούς, διά το λοιπόν προσωπικόν και τους νοσοκόμους. Ακόμη και βουστάσιον διέθετε προς εξυπηρέτησιν των αναγκών των ιδρυμάτων τούτων.

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, ο αδελφικός φίλος του Μεγάλου Βασιλείου, ο υπέρ πάντα άλλον γνωρίζων καλώς αυτόν, χαρακτηρίζει τα της Βασιλειάδος, ως μάρτυς αυτήκοος και αυτόπτης, αφ' ου ο ίδιος υπηρέτησεν εις το ίδρυμα εκείνο, αρχικώς ως απλούς νοσοκόμος, βραδύτερον δε ως διευθύνων. Παραθέτομεν εν μεταφράσει μερικά εξ όσων ούτος λέγει περί αυτής.

«Πόσον ωραία αρετή είναι η φιλανθρωπία, η διατροφή των πτωχών και η ανακούφισις του ανθρωπίνου πόνου! Έξελθε ολίγον εκ της πόλεως και παρατήρησον την νέαν πόλιν, το ταμείον της ευσεβείας, το κοινόν θησαυροφυλάκιον των πλουσίων, ένθα ούτοι καταθέτουν τα περισσεύματα του πλούτου των, τα περισσεύματα, τα οποία διά των προτροπών και συμβουλών του Βασιλείου εγένοντο χρήσιμα και απετίναξαν την σκωρίαν και δεν ευφραίνουν πλέον τους κλέπτας και εκφεύγουν του φθόνου και του χρόνου την φθοράν.

Εκεί εξετάζεται και περιθάλπεται η ασθένεια δι' οφθαλμού γεγυμνασμένου υπό της χριστιανικής φιλοσοφίας, απαλύνεται ο πόνος... Χάρις εις τα φιλανθρωπικά έργα του Βασιλείου δεν έχομεν πλέον ενώπιόν μας το φοβερόν εκείνο και ελεεινόν θέαμα ανθρώπων, εχόντων νεκρά και άχρηστα πολλά μέλη του σώματός των, πριν ή ούτοι αποθάνουν... Ο Βασίλειος όμως -συνεχίζει ο Γρηγόριος περαιτέρω- υπέρ πάντα άλλον ηδυνήθη να πείση ότι, αφού και ημείς είμεθα άνθρωποι, δεν πρέπει να περιφρονώμεν τους συνανθρώπους μας... Και δεν εθεώρει ταπεινωτικόν να τιμά τους αρρώστους και να τους ασπάζεται ακόμη, αν και δεν ήτο άσημός τις άνθρωπος, αλλ' ευγενής και εξ ευγενούς οικογενείας και υπέρλαμπρος διά την δόξαν του».

Ο Μέγας Βασίλειος, ως άλλως τε και πάντες οι Πατέρες της Εκκλησίας, μετ' εξαιρετικού ενδιαφέροντος, μετ' αγωνίας, δύναται τις να είπη, παραμένει άγρυπνος, ως προς το θέμα της διατηρήσεως της Ορθοδόξου Πίστεως, συμφώνως προς την εντολήν του αποστόλου Παύλου, «την παραθήκην φύλαξον». Ουδ' επί στιγμήν ευρίσκει ησυχίαν υπερασπιζόμενος αυτήν από των επιθέσεων και επιβουλών των αιρετικών, τους οποίους ο αυτός Απόστολος καλεί «λύκους βαρείς, μη φειδομένους του ποιμνίου και άνδρας λαλούντας διεστραμμένα». Η ευαίσθητος καρδιά του Μεγάλου Βασιλείου επιθυμεί βεβαίως την επικράτησιν της ειρήνης μεταξύ των Χριστιανών. Καταβάλλει προς τούτο πάσαν προσπάθειαν. Αι επιστολαί του μαρτυρούν σαφώς περί τούτου. Μετεχειρίζετο προς τούτο παν μέσον· συμβουλάς, προτροπάς, διαφώτισιν, αυστηρότητα γλώσσης· ούτω λ.χ. γράφων προς τον επίσκοπον Σαμοσάτων Ευσέβιον παρατηρεί, ότι προετίμα να προσφέρη και την ζωήν του ακόμη, προκειμένου να κατασβέση την φλόγα του μίσους, την οποίαν είχαν ανάψει οι αιρετικοί. Αλλ' όταν διαπιστώνη ότι οι λύκοι ούτοι καθίστανται αμετάπιστοι, τότε χωρίζεται απ' αυτών. «Τότε δη, γράφει προς τον επίσκοπον της Νικοπόλεως Θεόδοτον, προς τον χωρισμόν εβεβαιώθημεν, λογισάμενοι ότι ούτε Αιθίοψ αλλάσσει ποτέ το δέρμα αυτού, ούτε πάρδαλις τα ποικίλματα αυτής, ούτε ο εν διαστρόφοις δόγμασι συντραφείς αποτρίψασθαι δυνατόν το κακόν της αιρέσεως».

Συνεπή προς τα ανωτέρω είναι και το θάρρος και η παρρησία, την οποίαν επέδειξεν, ότε ο αυτοκράτωρ Ουάλης, εν τη προσπάθειά του να επιβάλη τον Αρειανισμόν, απέστειλε προς τον Βασίλειον τον Ύπαρχον του Πραιτωρίου, πρωθυπουργόν Μόδεστον, προκειμένου δι' απειλών να εκβιάση αυτόν. Την υποταγήν του Βασιλείου εξήτησεν ο Ύπαρχος και εξέφρασε την απορίαν του προ της αρνήσεώς του. Ποίος ήτο ο θρασύς ούτος, ο οποίος ετόλμα να αυθαδιάζη ενώπιον του απεσταλμένου του αυτοκράτορος και να ανθίσταται εις τα προστάγματά του; Δεν είναι πρόσφορον νε εκτεθή εδώ πλήρης ο μεταξύ των δύο ανδρών διάλογος, ο οποίος δεικνύει ποίαν στάσιν υποδειγματικήν οφείλει να τηρή ο πιστός επίσκοπος, ο αντλών από περιουσίας πνευματικής, ο διατυπών απόψεις γνησίως εκκλησιαστικάς, αι οποίαι είναι έκφρασις σκέψεων και γνωμών, αποκρυσταλλωθεισών, κατόπιν εντατικής και γνησίας μελέτης των θεμάτων. Δεν είναι όμως περιττή η αυτολεξεί, και για το γλωσσικόν κάλλος, παράθεσις μιας παραγράφου, ίσως της πλέον χαρακτηριστικής· «Τ' άλλα μεν γαρ επιεικείς ημείς, Ύπαρχε, και παντός άλλου ταπεινότεροι, τούτο της εντολής κελευούσης· και μη ότι τοσούτω κράτει, αλλά μηδέ των τυχόντων ενί την οφρύν αίροντες. Ου δε Θεός

το κινδυνευόμενον και προκείμενον, τ' άλλα περιφρονούτνες, προς Αυτόν μόνον βλέπομεν· πυρ δε και ξίφος και θήρες, και οι τας σάρκας τέμνοντες όνυχες, τρυφή μάλλον ημίν εισιν ή κατάπληξις. Προς ταύτα ύβριζε, απείλει, ποίει παν ό,τι αν η βουλομένω σοι, της εξουσίας απόλαυε. Ακουέτω ταύτα και βασιλεύς, ως ημάς γε ουχ αιρήσεις, ουδέ πείσεις συνθέσαι τη ασεβεία, καν απειλής χαλεπώτερα».

* * *

Εκ των ελαχίστων, τα οποία ανωτέρω εξετέθησαν και εκ πολλών άλλων, τα οποία ο χώρος και ο χρόνος δεν επιτρέπουν να εκτεθούν, προκύπτει το μεγαλείον της προσωπικότητος του Μεγάλου Βασιλείου, αναδειχθέντος διά της όλης δράσεώς του, ως ελέχθη, εις πρότυπον και υπόδειγμα Ιεράρχου της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας, αληθώς μεγάλου εκκλησιαστικού Πατρός.

Συνετός, σοβαρός, ολιγόλογος, μεμετρημένος, ξένος προς πάντα κενόν θόρυβον και την ανόητον επίδειξιν, μηδέν το περιττόν λέγων, αλλά πάντοτε εις την ουσίαν των πραγμάτων εισερχόμενος και μένων, βαθέως σκεπτόμενος, βαθύτερον στοχαζόμενος, πλείστα ως εν ενοράσει διαισθανόμενος και δι' ολίγων ταύτα εκφράζων· συνεπής εις τας πράξεις του, άκαμπτος εις τας απόψεις, αι οποίαι όμως ήσαν πάντοτε απαύγασμα μελέτης και σοβαράς αντιμετωπίσεως των θεμάτων, είχε καρδίαν εύπλαστον, ως ο κηρός, ίδια οσάκις απηυθύνετο προς τους μικρούς και ταπεινούς. Ο Μέγας Βασίλειος δεν ανήκεν εις την τάξιν των «τα πάντα πάσι χαριζομένων», κατά τον εύκολον και συνήθη τρόπον του ζην και ευδοκιμείν σήμεραν· ανήκεν εις την τάξιν εκείνων, οι οποίοι γνωρίζουν να έρχωνται εις αντίθεσιν και εις σύγκρουσιν, προκειμένου να επικρατήση το αληθές, το ηθικόν και το δίκαιον· ανήκεν εις την τάξιν των «έστιν α και προσκρούειν ειδοτών υπέρ του βελτίονος». Γνήσιος προασπιστής της Ορθής Πίστεως και των δικαίων της Εκκλησίας, ήτο πάντοτε έτοιμος να θυσιάση υπέρ αυτών και αυτήν την ζωήν του.

Ούτως επεβεβαίωσε διά της βιοτής αυτού το έτυμον του ονόματός του. Βάσις λαού. Βάσις ευσταθής και ακλόνητος. Θεμέλιος πνευματικός, επί του οποίου ο στηριζόμενος δύναται να έχη απόλυτον εμπιστοσύνην και χάρις εις τον οποίον ο προς αυτόν αποβλέπων δύναται μετά βεβαιότητος να αισθάνεται πλήρως ασφαλής. Πάσαι αι ιδιότητές του αύται υπήρξαν η αιτία της εις υπέροχον και μεγάλην προσωπικότητα αναδείξεώς του. Και η τοιαύτη περί αυτού αντίληψις προσέδωκεν εις αυτόν τεράστιον κύρος. Δικαίως απεκλήθη Μέγας, ήδη ζων, υπ' αυτών των συγχρόνων του. Εφ' ω και η ιερά μορφή του προσέλαβεν οικουμενικάς

διαστάσεις και αιώνιος και αγήρως θα παραμένη η μνήμη του.

Πηγή: agiameteora.net